

הגברת משחק משותף וקבלת רעיונות האחר בילד בכיתה א' באמצעות כלכלת אסימונים ואתליות קבוצתיות

הדס מונצ'יק גרינברג, BCBA, לירון אבידן, סוזי נחום, BCBA
* ההתערבות בוצעה במסגרת פרקטיקום בתוכנית לימודי הסמכה בניתוח התנהגות באוניברסיטת תל אביב

תקציר

תוכנית התערבות להגברת משחק משותף וקבלת רעיונות האחר הופעלה על ילד בן 7 עם ASD והפרעת התנגדות באמצעות הליכי חיזוק חיובי אישי (כלכלת אסימונים) ומערכת חיזוקים כיתתית הנשענת על תליות קבוצתיות תלויה. במקביל, למד הילד בתוכנית ביתית כללים חברתיים והבנת סיטואציות חברתיות. מיד עם תחילת ההתערבות, נתוני קבלת רעיונות ורצונות האחר אצל הנבדק עלו בצורה משמעותית ביחס לנתוני הבסיס.

נבדק

ילד בן 7, מאובחן עם אוטיזם בתפקוד גבוה, בנוסף להפרעת התנגדות, והפרעת קשב וריכוז המטופלות תרופתית. נמצא בתוכנית התערבות התנהגותית ביתית מגיל 4 ומשולב במסגרות חינוך רגילות עם משלבת צמודה. השילוב מתמקד באינטראקציות מתאימות עם ילדים בכיתה ובהפסקות ובסיוע לימודי קל. בנוסף, מקבל טיפול פרטני בביתו – שלוש פעמים בשבוע, כשעתיים וחצי טיפול ביום. בין הקשיים החברתיים שעלו בשילוב של הילד היה סירוב למשחק שהאחר הציע וקושי בהצטרפות למשחק קיים.

התערבות

התנהגות המטרה - גמישות רעיונית במשחק משותף – הוגדרה כהסכמה של הילד לשחק עם חבר או עם מטפלת/ת במשחק שלא הוא עצמו בחר או יצטרף למשחק שהאחר הציע, וכן, התייחסות לרעיונות ורצונות האחר, במלל או בפעולות, במהלך המשחק וקבלתם. על המשחק להארך חמש דקות לפחות. מאחר והילד הביע רצון חזק להיות חלק מהכיתה, הופעלה במסגרת התוכנית מערכת מוטיבציה של תליות קבוצתיות תלויה (dependent group contingency) בה כל ילדי הכיתה חוזקו על התנהגויות חברתיות בהפסקה באופן אישי ובמערכת אסימונים כיתתית עם פרסים קולקטיביים: כל ילד שדיווח על הצלחה חברתית שהייתה לו, קיבל פונפון שהוכנס לצנצנת. הפונפונים נאספו במשותף ועם הגעה לקריטריון צבירה, כל הכיתה קיבלה פרס קולקטיבי. בנוסף, הופעלה מערכת כלכלת אסימונים אישית, בה הופעל הליך DRA, וניתן אסימון בכל פעם שהילד הצטרף למשחק שחבר הציע ו/או הסכים לרעיון בתוך המשחק שהחבר הציע. האסימונים הומרו בפרסים אישיים. הילד הראה מוטיבציה רבה להשגת המחזקים בתוכנית הכיתתית והאישית כאחד. במקביל, בתוכנית הביתית נלמדו מושגי תיאוריית המינד ודרכי פעולה בסיטואציות חברתיות בהן הילד התקשה בבית הספר על מנת להעמיק הבנה של סיטואציות חברתיות ולגבש פתרונות חלופיים ודרכי פעולה אחרות, שבהן יוכל להשתמש כשייתקל בבעיות אלו בבית הספר, לדוגמא: כיצד אני פועל כאשר אני נתקל בסירוב למשחק מצד ילד אחר, מדוע ילדים אחרים רוצים לשחק במשחקים אחרים ומהן ההשלכות הפוטנציאליות של אי קבלת רעיונות.

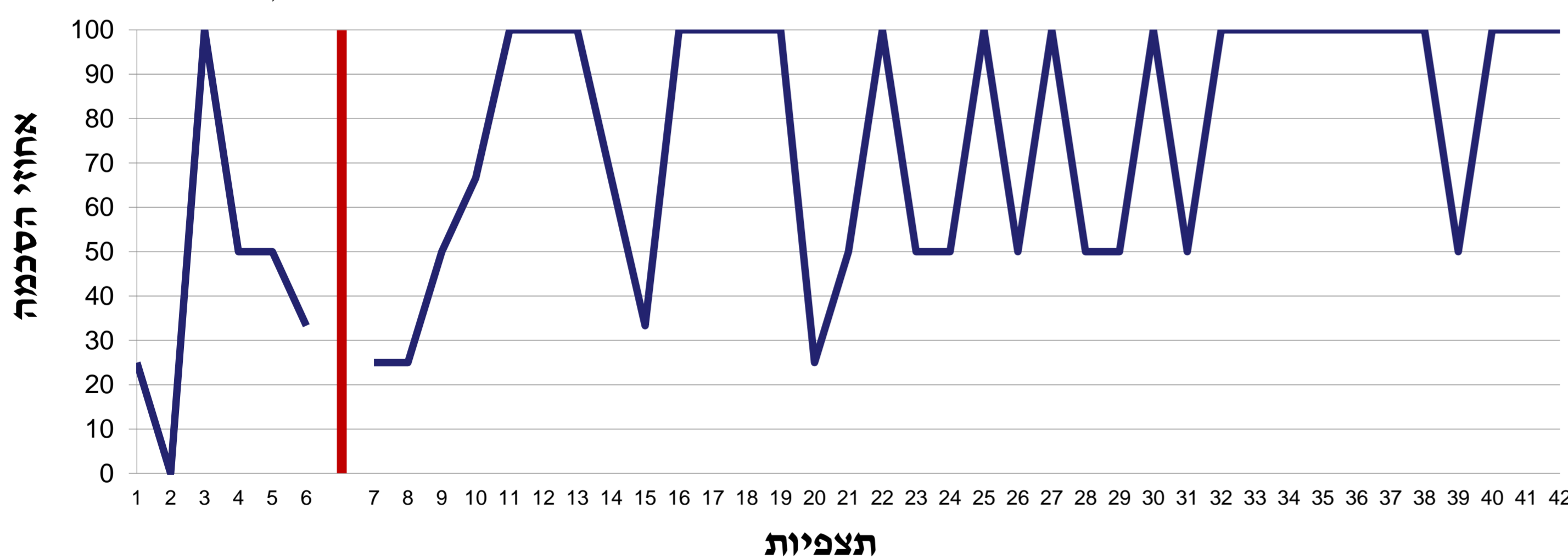
תוצאות

נתוני בסיס נאספו במהלך 9 תצפיות בזמני ההפסקה בהן ילדי הכיתה הונחו לשחק יחד. הנתונים נלקחו בצורה בדידה (הצעות של אחר מול קבלתן על ידי הנבדק) וחושבו אחוזי ההסכמה מתוך סך ההצעות בתצפית – לפני המשחק (תרשים 1) ובתוך משחק (תרשים 2). חושב, לכמה הצעות הסכים הילד, מתוך סך כל ההצעות שהוצעו על ידי הילדים. כל נקודה על הגרף מייצגת את אחוז הפעמים שהילד אמר כן להצעה למשחק או לרעיון במשחק. עם תחילת תוכנית ההתערבות אחוזי ההסכמה עלו באופן משמעותי. בנוסף לכך, לאחר הפעלת תוכנית ההתערבות הילד נצפה משחק במשחקים שאינם מובנים (דורשים יותר קבלת רעיונות של הפרטנר), מהם היה נמנע בעבר.

סיכום ומסקנות

קושי בגמישות מחשבתית ואי קבלת רצונות האחר, פוגע בתפקודו החברתי של ילד, מאחר והוא מתקשה למצוא חברים למשחק ולהתמיד במשחק. כמו כן, האינטראקציות החברתיות והשילוב שלו בכיתה נפגעים. הליכי חיזוק חיובי אישיים בנוסף להליכים קולקטיביים, הנשענים על המוטיבציה החברתית של הילד להשתלב בכיתה, הוכחו כיעילים. בהמשך, תוכנית ההתערבות הורחבה גם לזמני משחק אחרים בבית הספר, פרט להפסקות.

תרשים 1: הסכמה לרעיונות האחר לבחירת משחק

תרשים 2: הסכמה לרעיונות האחר בתוך משחק

